

prea departe de neîngrijit, să pară atât de ușor, de zvelt și aproape aerian”.

Scurta existență a lui Sabin Popp nu a fost lipsită de griji și necazuri, pictorul a dus-o descori greu (a locuit de pildă o vreme în podul atelierelor din str. Iulia Hasdeu) și a fost mereu chinuit de boala care l-a răpus (a murit în timpul operației de cancer la stomac la Viena în ianuarie 1928), dar arta lui a fost potrivit cuvintelor lui Șirato, *„realitatea cu în plus visul său”*. În pictura lui *„...lumea, pătrunsă de dragoste este oferită încântării calme, înțelegerii”* (Ștefan Nenițescu, „România literară”, 1973). Forța ei de atracție s-a exercitat și în zilele noastre asupra muzografei Maria Zintz, care a organizat cu dragoste și devotament actuala retrospectivă la Muzeul din Oradea, întinerată apoi la cele din Cluj și Brașov (prilejuind ardeleanului Sabin Popp revenirea pe meleagurile părinților săi) și în final Muzeul Colecțiilor din București.

Peste ani, oferită privirilor în sălile tăcute, arta lui Sabin Popp aduce în sufletele noastre tulburate un straniu farmec liniștitor.

SABIN POPP—MEMORIE ȘI VALOARE

CRISTIAN VELESCU

Expoziția Sabin Popp de la Muzeul Colecțiilor de Artă tinde, prin amploarea sa, către statutul semnificativ al unei retrospective, dar, din multitudinea funcțiilor pe care și le asumă, aceea de *memorial de imagini* ni se pare a fi de departe cea mai însemnată, întrucât ne aduce în prezența unei dimensiuni valorice a artei românești interbelice pe care prea adesea sîntem tentați să o neglijăm. Devenim tot mai mult subiecții unui proces foarte productiv de uitare, proces cu atât mai insidios cu cît, în primele

sale faze, pare insesizabil. Pe parcursul acestui proces ne despărțim treptat de valori și, în cele din urmă, de noi înșine. Primul *cășantion* valoric de care sîntem dispuși să ne desprindem este unul care a fost „omologat” de conștiința artistică, dar care printr-un soi de discreție care-i este structura immanentă tinde să se sustragă perspicacității receptorului artistic. Pictura lui Sabin Popp credem că se înscrie în această categorie a valorilor noastre plastice, motiv pentru care se cere necontenit reconsiderată, altminteri existînd riscul ca ea să se ascundă, iarăși și iarăși, sub un sediment amorf de uitare. Întîlnindu-mă cu pictura lui Sabin Popp în sălile de expunere, dar mai cu seamă în partea „ascunsă” a activității muzeale, în depozitele care sînt adevărate „culise” ale vieții de muzeu, m-am întrebat adesea cum de este posibil ca o asemenea pictură plină de strălucire să se lase acoperită de ceea ce am putea numi un sediment de uitare, astfel încît în cele din urmă să pară, efectiv, lipsită de strălucire, o pictură pe care am putea-o caracteriza prin epitetul de „cuminte”, de „corectă” ori „decorativă”.

Este nevoie de o extremă generozitate și bunăvoință ce pornesc din chiar pictura lui Sabin Popp pentru ca ție, privitor, să-ți fie îngăduit să treci dincolo de stratul „cuminte”, „corect” ori „decorativ” al imaginii, dincolo de ceea ce conveniențele plastice au numit „echilibru”, „bun gust” al imaginii pictate. De altfel, după opinia noastră, toate aceste „însușiri”, care fără îndoială sînt și ale picturii lui Sabin Popp, nu fac altceva decît să ascundă marile calități ale pictorului, calități asupra cărora vom încerca să zăbovim în cele ce urmează, nu însă înainte de a atrage atenția asupra unui fapt ce poate să pară paradoxal, anume că amintitele „însușiri” de echilibru, bun-gust etc. nu fac altceva decît să intensifice pomenitul metabolism al uitării. Altfel spus, a recunoaște asemenea calități de circumstanță creației unui pictor este totuna cu a-l lăuda spre a-l putea neglija în voie, fără să ai sentimentul de-a fi făptuit o nedreptate esențială. Și ceea ce este valabil pentru

raportul individual pe care-l stabilim între noi și operă, rămîne valabil și atunci cînd încercăm să ne ridicăm la înălțimea „obiectivă” a fenomenului istoric. Așa cum procedează personalitățile individuale numite receptori de artă, procedează istoria artei însăși. Și ea, uneori, laudă pentru a scăpa de răspunderile unui mai temeinic proces de valorizare. Acesta este, cred, cazul artei lui Sabin Popp, dar nu numai al acesteia. Numelui lui Sabin Popp i-ar putea fi atașate și alte nume ale artei noastre interbelice care au avut, din perspectiva receptării postume a creației, o soartă similară. Numele lui Adam Bălțatu de pildă, atașat celui al lui Sabin Popp, ar putea constitui începutul unui adevărat „portret colectiv” al unei „familii spirituale” care, odată repusă în drepturile sale, ar putea conduce la redimensionarea valorică a întregii picturi interbelice.

Așadar, dînd la o parte stratul de uitare „cuvîncioasă” și chiar „pioasă”, rămîi uimit de densitatea sugestiilor plastice pe care le descoperi în pictura lui Sabin Popp. Mesajul său este cu atît mai surprinzător cu cît pictura sa nu are nimic „coroziv”, ea nu își propune, din capul locului, să șocheze. Discretă prin chiar programul de creație care a generat-o, pictura lui Sabin Popp — odată ce-ai descoperit-o — oferă privitorului o densitate vizuală și emoțională pe care, inițial, nici nu le-ai fi putut bănuî. De unde bogăția acestei informații vizuale? Sursele ei par cu atît mai ascunse și de neînțeles cu cît abia ai dat la o parte stratul de uitare care, aliat cu acela al conveniențelor picturale, a tîns să lipsească această creație de orice mister. Odată depășit acest ecran ce ocultează valoarea intrinsecă a creației pictorului, informația vizuală se eliberează parcă singură, iar misterul picturii lui Sabin Popp — căci este vorba aici de o adevărată alchimie a imaginii — începe să se adîncească. Problematika acestei picturi — cred — constă în aceea că sub un strat de liniște și echilibru

plastic doar aparente se ascunde o întreagă dinamică plastică, o „viață a formelor” extrem de zbuciumată în care soluțiile post-cezanniene, expresioniste, simboliste vin să dialogheze „pe voce scăzută”, astfel încît în cele din urmă asistăm la geneza unei „polifonii” temperate care nu are nimic eclectic, fiecare din „tendințele” artistice menționate intrînd firesc, după legile unei anumite necesități expresive în ecuația artistică propusă de Sabin Popp. Cercețînd stratul de profunzime al acestei picturi, ai senzația că pictorul și-a așezat singur în față dificultăți, doar pentru a le putea depăși. O asemenea tehnică tensionată a comunicării nu are nimic de-a face cu soluțiile uneori facile pe care meșterii de talia unui Iser, bunăoară, le etalează în fața privitorului. Ai uneori sentimentul că Sabin Popp a distilat, aducîndu-le la o mare concentrare, problemele dificile ale picturii maeștrilor, pentru ca apoi să le amortizeze într-o ecuație artistică profund personală. Cercețînd straturile de adîncime ale picturii lui Sabin Popp descoperi acolo, în suprapunerii figurative, o întreagă istorie a picturii românești moderne cu tot ceea ce aceasta are mai specific. Cele mai multe și mai fertile sugestii par să vină — într-o anumită fază a picturii lui Sabin Popp — din creația lui Nicolae Tonitza ori Ștefan Dimitrescu, fără a exclude, firește și alte sugestii sursiere. Miraculos e însă faptul că brusc, oarecum sub ochii privitorului, forma echilibrată, de sorginte tonitziană, se încarcă de neliniștile cromatice ale expresionismului abstract al unui Mattis Teutsch. Alteori opțiunile lui Sabin Popp glisează către un registru simbolic ce asimilează atît sugestiile picturii noastre tradiționale, murale, dar și pe acelea ale simbolismului înțeles în calitate de curent plastic. Asemenea raporturi între diferitele zone ale istoriei picturii pe care arta lui Sabin Popp le înlesnește și le armonizează, vin să pledeze pentru marea complexitate a picturii acestuia, a valorii care, uneori, ia forma emoțională a memoriei imagistice.